

УДК 141.32(44) "19"

ЕКЗИСТЕНЦІАЛІЗМ ЖАН-ПОЛЯ САРТРА

Студ. М.О. Овчарь, гр. БШМК-17

Науковий керівник доц. Р.В. Множинська

Київський національний університет технологій та дизайну

Мета і завдання. Ця робота ставить на меті освоєння матеріалу з французької філософії. Аналіз філософського доробку мислителя, розгляд головних питань та проблематики того часу, визначення актуальності на цей час.

Завдання. Основним завданням є ознайомити з основами філософського мислення одного з засновників течії Екзистенціалізму у філософії. На основі різних джерел з'ясувати головні принципи екзистенціалізму.

Об'єкт дослідження. Філософська спадщина, яку залишив Ж.П. Сартр (1905 – 1980) французький філософ, драматург, письменник. Сартр був одним із найвідоміших і найвпливовіших мислителів свого часу. У творах Сартра поєднуються літературні і філософські погляди. У своїх ранніх філософських працях він зосереджується на емоціях, уяві та природі особистості.

Одне з самих головних понять у його творах – Свобода.

У Сартра свобода представлялася як щось абсолютне, раз і назавжди дане («людина засуджена бути вільною»). Вона передре сущності людини. Сартр розуміє свободу не як свободу духу, провідну до бездіяльності, а як свободу вибору, яку ніхто не може відняти у людини: в'язень вільний прийняти рішення — змиритися чи боротися за своє визволення, а що буде далі — залежить від обставин, що знаходяться поза компетенцією філософа.

Концепція свободи волі розгортається у Сартра в теорії «проекту», згідно з якою не заданий індивід самому собі, а проектує, «збирає» себе як такого. Тим самим, він повністю відповідає за себе і за свої вчинки. Для характеристики позиції Сартра підходить ним самим наведена в статті «Екзистенція» і є постійно живий момент діяльності, взятий суб'єктивно. Цим поняттям позначається не стійка субстанція, а постійна втрата рівноваги. У «Нудоті» Сартр показує, що світ не має сенсу, «Я» не має мети. Через акт свідомості і вибору «Я» надає світу значення і цінності.

Методи та засоби дослідження. У роботі були використані такі методи, як спостереження, аналіз, порівняння, синтез, які дали можливість дослідити філософські ідеї вченого

Наукова новизна та практичне значення отриманих результатів. Саме повернення із забуття філософського надбання одного з найяскравіших представників французької філософії і є новим у цій роботі. Було виявлено, що саме людська діяльність надає сенсу навколишньому світу. Предмети — це знаки індивідуальних людських значень. Поза цим вони — просто даність, пасивні та інертні обставини. Надаючи їм того чи іншого індивідуально-людського значення, сенсу, людина формує себе як так чи інакше окреслена індивідуальність. Знаходження конкретних і дієвих форм розв'язання складних проблем глобального світу на основі інтелектуального осягання існуючих проблем та необоротності їх розв'язання з максимальним урахуванням інтересів усіх заінтересованих сторін.

Результати дослідження: Для екзистенціаліста людина тому не підлягає визначенню, що від початку нічого собою не являє. Людиною — причому такою людиною, якою зробить себе сама — вона стає лише згодом. Отже, немає жодної людської природи, як і Бога, який її задумав. Людина просто існує, вона не лише така, якою вона себе уявляє, а ще й така, якою хоче стати. І оскільки вона уявляє себе вже після того, як починає існувати, і проявляє після цього волю, то вона — лише те, що з себе робить. Ось перший принцип екзистенціалізму, і саме це називається суб'єктивністю, яку нам ставлять у провину. Але що тут мається на увазі — це те, що людина насамперед існує, людина — це істота, що спрямована майбутнє, усвідомлює, що вона проектує

себе у майбутнє. Людина – це насамперед проект, що переживається суб'єктивно. Ніщо не існує до того проекту, нема нічого на осягнутому розумом небі, і людина стане такою, яким є її проект буття. Якщо існування справді передує сутності, то людина відповідна за те, що вона є. Таким чином екзистенціалізм віддає кожній людині у володіння її буття. Але людина відповідальна не лише за своє існування, а за існування всіх людей. Слово "суб'єктивізм" має два значення, і саме цим користуються опоненти екзистенціалізму. По-перше, воно значить, що індивідуальний суб'єкт сам себе обирає, а по-друге, що людина не може вийти за межі людської суб'єктивності. Саме друге і є глибоким змістом екзистенціалізму. Обираючи себе, ми обираємо всіх людей.

Створюючи себе людиною, якою ми хотіли б бути, ми створюємо образ людини, яка вона повинна бути. Ми в жодному разі не можемо обирати зло, отже, обираючи себе, ми затверджуємо цінність обраної нами моделі. Те, що ми обираємо – завжди благо, але воно не може бути благом для нас, не будучи благом для всіх. Обираючи себе, обираємо людину взагалі. Що розуміється під "тривоگو"? Екзистенціалізм охоче заявить, що людина – це тривога. А це позначає, що людина, яка на щось наважується і усвідомлює, що обирає не лише своє власне буття, що вона є ще й законодавцем, що обирає ціле людство, не може уникнути почуття повної та глибокої відповідальності. Ті, хто не відають тієї тривоги, ховають це почуття, біжать від нього. Вчиняючи погано, ми питаємо себе: "А що було б, якби так чинили всі?" – і від цієї тривоги можна втекти, лише проявивши певну нечесність. Ніщо ніколи не можна довести на 100%, завжди залишається імовірність, що навіть найпереконливіші докази є неправдою. Кожна людина повинна сама судити себе, вона повинна спитати саму себе: чи справді я маю право вчиняти так, щоб людство брало за взірць мої вчинки? Ця тривога властива всім. Людина приречена бути вільною – приречена тому, що не сама себе створила, і все-таки вільна, тому, що, один раз будучи кинута у світ, відповідає за все, що робить. Екзистенціаліст не вірить у всесильність пристрасті. Людина відповідальна за свої пристрасті. Людина не може отримати допомоги на Землі у вигляді якогось знаку, даного їй як орієнтир. Людина розшифровує всі знаки, як їй заманеться. Отже, не маючи жодної підтримки ззовні, людина мусить щоразу наново винаходити людину. "Людина – це майбутнє людини": цей чудовий вислів Понжа слід розуміти так, що, якою б не була людина, вона має попереду невідоме майбутнє. Сартр пояснює занедбаність на прикладі молодого чоловіка, що стояв перед дилемою: покинути матір і піти на війну заради нації або покинути націю і лишатися з матір'ю. Він вагався, і ніщо, а надто християнська мораль, не могло йому допомогти. Він розумів, що головне – сила почуття, отже, те, що викликає в нього найсильніше почуття, і мало бути виходом. Але почуття створюється вчинками, тому людина не може звернутися до почуття, щоб ним керуватися. Людина не може шукати в самій собі істинний стан, що підштовхне її до дії, і вимагати певної моралі, яка б вказала, як діяти. Хлопець звернувся до Сартра, а Сартр, зрозумівши, що юнак не схиляється до жодного з виходів, міг сказати лише: "Ви вільний, обирайте!" Жодна мораль не вказує, як діяти. Якщо якісь вказівки зверху є, то я сам вирішую, який їхній зміст. Занедбаність передбачає, що ми самі обираємо наше буття. Занедбаність приходить разом з тривоگو. Термін "відчай" має надзвичайно простий зміст. Це означає, що ми прийматимемо до уваги лише те, що залежить від нашої волі, або ту суму ймовірностей, які роблять можливою нашу дію. Коли чогось хочуть, завжди присутній елемент імовірності. Не можна стверджувати нічого, чого ти сам не бачиш. Мусиш обмежуватися тим, що бачиш. Дійсність буде такою, якою її визначить сама людина. Сартр: "Чи значить це, що треба віддатися бездіяльності? Ні. Спершу треба вирішити, а відтак діяти, керуючись формулою "Немає потреби сподіватися, щоб щось робити. " Я, не плакаючи ілюзій, робитиму, що зможу. "

Висновки. Досліджуючи цю тему, можна вільно оперувати термінологією, філософськими поняттями і категоріями; створити широкі можливості для усвідомлення і використання філософії як методології наукового пізнання і перетворення світу,

Ключові слова: філософія, Екзистенціалізм, свобода, індивідуальність, людська сутність.